

יז: הגדרת צרורות

יז: "אמר רבא... משלמין נזק שלם" עם רש"י ותוס'.

מה מגיד צרורות:

- רש"י ד"ה 'צרורות כי אורחיהו', רבינו ירוחם מישרים נתיב לא ח"א, פירוש המשנה לרמב"ם ב"ק ב,א, ירושלמי פ"ב ה"א "פיסקא דרסה... התחתונה חצי נזק".
- מד. במשנה, שם בעמוד ב בגמ' עד: "...מיניה מיניה" וברש"י.
- יח: שטמ"ק ד"ה 'והר"ר יוסף הלוי'.

כל שבזב טחור:

- נדה מג. למעלה, ע"ז ס. למטה.
- תוד"ה 'כל שבזב',¹ ראב"ד ד"ה 'עגלה מושכת' עד: "...כאילו הוא מסיטו",² רש"י על אתר.

עגלה המושכת בקרון ודליל:

- דליל: יט: "התרנגולין מועדין להלך... בעלמא אתמר" וברש"י שם, רש"י על המשנה בד"ה 'דליל' ו'משלם'.
- עגלה: שטמ"ק בד"ה 'והקשה הרא"ש', ראב"ד שם להשלים עד סוף הדיבור, רש"י ד"ה 'עגלה מושכת בקרון', מאירי ד"ה 'יש קורין',³ נמוק"י ז. באלפס ד"ה 'עגלה מושכת', (רא"ש פ"ב סי' א עד: "...הוי רגל ומשלם נזק שלם").
- בדין טומאת מרכב: רמב"ם מטמאי משכב ומושב פ"ז ה"ח, (רש"י שבת פב: ד"ה 'באבן מסמא').
- היחס בין דליל לעגלה: ראב"ד ד"ה 'עגלה מושכת', נמוק"י ז. באלפס ד"ה 'והא דמשלם חצי נזק' עד: "...מושכת דמי ומשלם נזק שלם", פני יהושע יט: ד"ה 'שם אלא בעל התרנגול' ו'ומעתה נדון ע"פ הסברא... עליה דבעל התרנגול'.
- רמב"ם הלכות נזקי ממון פ"א ה"י ופ"ב ה"י-ה"ג, שטמ"ק בסוגיין ד"ה 'וכתב הר"ם מסרקסטה'.

רבינו ירוחם - מישרים נתיב לא חלק א

¹ ועיין רמב"ם מטמאי משכב ומושב פ"ח ה"ה.

² ועיין ברמב"ם מטמאי משכב ומושב פ"ט ה"א.

³ להבנת דברי המאיר בצורה טובה יותר עיינו במשנה בזבים פ"ג מ"א.

"צוררות חצי נזק והוא כל דבר שאינו מחובר לגוף הבהמה כשהזיק בו כגון נתזו אבנים מתחת רגליה או הטילה גללים וטינפה פירו' או תרנגולין ברוח שבכנפיהם או הושיט ראשו לתוך כלי זכוכית ותקע בו ושיברו וסוס שצנף וחמור שנער".

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא קמא פרק ב הלכה א:

פיסק'. דרסה על הכלי ושברתו. ר' ירמיה בעי דרסה על נוד מלא שמן על הנוד משלם נזק שלם ועל השמן משלם חצי נזק היתה טבלה מונחת וזכוכית עליה דרסה על גבי הטבלה ונשתברו הזכוכית על הטבלה משלם נזק שלם ועל הזכוכית משלם חצי נזק היו שתי טבליות זו על גבי זו דרסה על העליונה ונשתבר' השנייה על העליונה משלם נזק שלם ועל התחתונה חצי נזק.

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יח עמוד ב:

וה"ר יהוסף הלוי ז"ל אבן מיגש כתב בתשובת שאלה וז"ל: דהאי דאמרינן דטנפה פירות להנאתה תולדה דשן היא בגללים לחים נינהו כמו מי רגלים דנחתו לפירות ומטנפי להו והגללים מחוברים מגופה של בהמה ועד הפירות בלי שיהיו נפרדים דהוה ליה כענין ניזק דקיימא לן חבור הוא והאי דאמרינן בהמה שהטילה גללים לעיסה צוררות הו' בגללים יבשים נינהו וכו'. ע"כ.

חידושי הראב"ד

גמ', עגלה מושכת אתא לאשמעינן. פי' עגלה שהיא מושכת בקרון ודרסה על גבי כלים משלמת נזק שלם דומיא דחמור במשאו הואיל והקרון משוך עמה, ובזה טמא כל היושב על הקרון כאלו הוא מסיטו, ואי קשיא לך מאי שנא עגלה מושכת בקרון מדלי קשור ברגלי התרנגול דמשלם חצי נזק, לא קשיא התם לאו אורחיה חכא אורחיה. ומתני' לאו משום צוררות דכיון דקשור ברגלו כגופו הוא, אלא משום דמשונה והכי מוכח בשמעתא (א). קשיא לי כל שבזב טמא בנזקין משלם נזק שלם כללא הוא, והרי זב דמקיש על הדלת ועל הנגר ועל המנעול וכו' וכן על כל דבר שאינו קבוע כל צרכו והסיט כלים שעליו טמאים, ואם דרסה בהמה על אלו ונדנדה כלים שעליהם ונשברו באותו נדנוד כלום משלמת נזק שלם. ואם תמצא לומר משלמת נזק שלם חוואיל ורגלה דורסת על הדלת. הרי שנדנדה אותם ונפלו לארץ ונשברו הלא הם טמאים וכי האי גונא לא פשיטא ליה לרבא בסמוך (ב).

חידושי הראב"ד - בבא קמא / אברהם בן דוד (הראב"ד השלישי) / עמוד 78
הודפס מאתר אוצר החכמה

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יז עמוד ב:

והקשה הרא"ש ז"ל דמה ענין עגלה מושכת בקרון לזב שיושב על הקרון ואם היה זב מושך עגלה על הכלים הכלים טהורים. עד כאן.

בית הבחירה למאירי מסכת בבא קמא דף יז עמוד ב:

יש קורין בשמועה זו עגלה המושכת בחטף פתח תחת העי"ן ואין גורסין בה בקרון אלא עגלה המושכת לבד מלשון וירא את העגלות ופירושו עגלה המושכת כלים או אנשים ואמר כל שבזב טמא והוא הטמא והטהור שהיו שניהם בעגלה שאם היתה יכולה להתנדנד באדם אחד בגדי הטהור טמאים מדרס כמו שבארנו בזב וטהור שישבו בספינה קטנה אף על פי שאין

בגדיהם נוגעים זה בזה כך בנזקים אם היה זה בעגלה מושכת כלים ונשברו מחמת נדנודו חייב:

רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ז הלכה ח:

זב שדרס על כלי שלא נעשה למשכב או למושב או למרכב אף ע"פ שהוא ראוי למשכב הואיל ולא נגע בו הרי זה טהור, שהרי אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו בכלי זה, כיצד כפה סאה וישב עליה כפה עריבה וישב עליה או שישב על פרוכת או על קלע של ספינה וכיוצא בהן, הרי אלו טהורים, שנאמר אשר ישב עליו המיוחד לשיבה לא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו, מפני שכלי זה לא נעשה לשיבה, היה הכלי משמש לשיבה עם מלאכתו שעושה לה הרי זה מתטמא במדרס, כגון הרדיד, והחלוק, והטלית, והתורמל, והחמת, אף על פי שכל אחד מהן לא נעשה מתחילה למשכב הרי הוא משמש את המשכב עם מלאכתו וכן כל כיוצא באלו, ובהלכות כלים אבאר כל הכלים המיטמאין במדרס וכלים שאין מיטמאין במדרס, ואי זה כלי ראוי לשיבה, ואי זה ראוי לשכיבה, ואי זה ראוי לרכיבה.

פני יהושע מסכת בבא קמא דף יט עמוד ב:

ומעתה נדון על פי הסברה שאין לדמות הדליל לאוכף ושליף שעליה או לעגלה המהלכת בקרון ולחייבו משום רגל כמ"ש הרא"ש [סוף סי' ב'] שאם הזיק הדליל דרך הלוחו של התרנגול הוי כמו עגלה בקרון, אלא דנראה דלא דמי דהא דאמרינן שדברים המחוברים לגופה חשיב כגופה היינו בדברים שדרכן להיות מחוברים לגופה והיינו ממון בעלים ונותנן שם לדעת, דו"ק ותמצא שלא לחנם נקט דוקא חמור במשאו ועגלה בקרון אלא משום דדרכם בכך והבעלים יודעים בו לכך מוטל עליהם לשמרו מכל הנזקין שיבוא ע"י זה אבל דליל זה שנקשר שלא מדעת וגם אינו ממון של בעלים וגם אין הבעלים יודעין בו לפי שאין דרכם בכך שהרי כל אחד חייב להצניע הדליל שלו נמצא דלא רמיא האי נטירותא כלל עליה דבעל התרנגול

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק א הלכה י:

שלשה אבות נזקים בשור, הקרן והשן והרגל, תולדות הקרן נגיפה נשיכה רביצה בעיטה, תולדות השן אם נתחככה בכותל להנייתה והזיקה בחיכוכה וכן אם טנפה פירות להנייתה, תולדות הרגל הזיקה בגופה דרך הילוכה או שהזיקה בשערה דרך הילוכה או שכשכשה בזנבה או באוכף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה וכן חמור שהזיק במשאו בשעת הילוכו ועגלה המושכת שהזיקה בשעת משיכתה, כל אלו תולדות הרגל הן וברשות הרבים פטורין וברשות הניזק משלמין נזק שלם.

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ב

הלכה י

וכן סוס שצנף וחמור שנער ושבר את הכלים משלם חצי נזק. התרנגולין מועדין להלך כדרכן ולשבר, היה חוט או רצועה קשור ברגליהן ונסתבך כלי באותו החוט ונתגלגל ונשבר משלם חצי נזק, במה דברים אמורים בשקשרו אדם אבל אם נקשר על רגליהן מאליו בעל התרנגולין פטור, ואם היו לחוט בעלים ולא היה החוט הפקר בעל החוט חייב חצי נזק שהרי הוא כבור המתגלגל.

הלכה יא

הצניע בעל החוט את החוט והתרנגולים דרסו עליו והוציאוהו ונקשר ברגליהן ושברו בו את הכלים אף בעל החוט פטור שהרי אנוס הוא. +/השגת הראב"ד/ התרנגולין מועדין וכו' בד"א בשקשרו אדם אבל נקשר ברגליהן וכו' שהרי אנוס הוא. א"א דבר זה איני יודע מהו דהא קשרו אדם דקאמר ודאי בעל התרנגול הוא והא דקאמר חצי נזק משום דס"ל כרבא /בבא קמא/ (יז) דמספקא ליה דרסה על הכלי ונתגלגל למקום אחר ונשבר צרורות הוו או גופיה דחוט הקשור בו והרי הוא כשליף שעליה מעתה כשנקשר החוט מאליו ונסתבך בו הכלי ונתגלגל ונשבר אמאי פטור מ"מ צרורות דתרנגול הוא ואפילו בחוט של הפקר חייב; ומ"ש עוד שאם היו לחוט בעלים בעל החוט משלם חצי נזק דהוה כבורו המתגלגל ומשמע ליה דתרנגול נמי משלם חצי נזק שלא מצינו בבור חצי נזק ולא מילתא היא דאי בתר דנייח אזיק בעל החוט נזק שלם הוא דמשלם בורו הוא ובעל תרנגול פטור הוא דאיש בור ולא שור בור ואם ע"י הגלגול נשבר בעל החוט פטור דלאו בור הוא אלא צרורות דתרנגול הוא וכוחו הוא; ומ"ש אף בעל החוט פטור שהרי אנוס הוא דמשמע והוא הדין לבעל תרנגול הא לא מתוקמא אלא בשברו בתר דנייח ומשום ולא שור בור דאי בהדי דאזיל בעל התרנגול אמאי פטור. +

הלכה יב

תרנגולין שהיו מפרחין ממקום למקום ושברו את הכלים, אם בכנפיהם שברו משלם נזק שלם ואם ברוח שבכנפיהם משלם חצי נזק.

הלכה יג

היו מהדסין על גבי עיסה או על גבי פירות וטנפו או נקרו משלמין נזק שלם, הזיקו בעפר או בצרורות שהעלו בכנפיהן או ברגליהן משלמין חצי נזק.

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף יז עמוד ב:

וכתב הר"מ מסרקסטה ז"ל וזה לשונו: כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות נזקי ממון לענין תולדות רגל היה חוט או רצועה קשור ברגליהם ונסתבך כלי באותו חוט ונתגלגל ונשבר משלם חצי נזק והוא שקשרו אדם ואם נקשר מאליו פטור בעל התרנגולים ואם היה לחוט בעלים ולא הפקירו בעל החוט חייב ככל בור המתגלגל וכו' עד פטור שאנוס הוא. נראה שדעתו לפרש עגלה מושכת קמשמע לן אסיפא דקאמר כל שבזב טהור בניזקין משלם חצי נזק והיינו חוט שהוא נמשך ברגליהם שמשלם על היזקו חצי נזק אם קשרו בו. וצריך עיון דהא בברייתא תניא כוותיה דרבא בעגלה המושכת דנזק שלם משלם וזה מושך עגלה העגלה טמאה אם יש בה בית קיבול שאינה פשוטי כלי עץ והוא הדין שכל מה שעליה טמא דזב מטמא בהיסט כדילפינן מוכל אשר יגע בו הזב והוא הדין בניזקין אם היה שורו מושך עגלה ונכנסה בחצר הניזק והזיקה שדרסה כלים או פירות משלם נזק שלם. עד כאן.